

Årsmelding 2019

Elvene rundt Trondheimsfjorden

Styret

Styret har bestått av:

Leder	Helge Klungland, Orkla
Nestleder	Jon Olav Olderen, Verdalsvassdraget
Styremedlem	Siri Stav, Gaula

Rune Krogdahl og Torstein Rognes har hatt ansvaret for sekretariatet og har fungert som prosjektledere i ulike prosjekter.

Dette har vært det driftsåret nr 15 til ErT og det 10. året etter at man avsluttet oppleie av kilenøter og kilenotretter i sjøen. Elvene rundt Trondheimsfjorden (ErT) er en paraplyorganisasjon for elveeierlagene rundt Trondheimsfjorden i Nord- og Sør-Trøndelag. Organisasjonen består i dag av Verdalselva, Gaula og Orkla. Formålet til ErT er å sikre og bygge opp den Nord-Atlantiske laksestammen, for der igjennom både å sikre og øke verdiskapningen i de trønderske laksedalførene. Etter at oppleieprosjektet ble avsluttet er det vedtatt å videreføre ErT, da det fortsatt er mange viktige felles oppgaver som med fordel kan gjøres igjennom en paraplyorganisasjon.

Prosjektet "Kompensasjon for avståelse av bruk av kilenot og kilenotrettigheter i Trondheimsfjorden" ble startet høsten 2004 av organisasjonen "Elvene Rundt Trondheimsfjorden"(ErT). ErT ble stiftet samtidig og består av de fire større elvene i Trondheimsfjorden (Orkla, Gaula, Verdalselva og Stjørdalselva), samt Skauga. 2009 var det siste året med oppleie. De siste årene har det vært først og fremst vært overvåkingsprosjekter som ErT har vært involvert i; "Skjellprøvetaking i Trondheimsfjorden" og "Innsig-/merkeprosjektet". De siste år har man også kjørt en del kurs- og informasjonsvirksomhet; gjensettingskurs, bekkerestaurering og rekruteringsleir. I tillegg har ErT jobbet mye opp mot MD, Mattilsynet, FM og Sjø Mat Norge med div. overvåkings- og forskingsprosjekter på forskjellige områder. Til enhver tid pågår det flere forskningsprosjekter på laks i en eller over flere elver, hvor ErT i større eller mindre grad har vært aktivt involvert. Vi har opplevd mange ganger at prosjekter eller saker vi ikke for gjennomslag for lokalt får positiv respons når det tas igjennom ErT. Med ErT-"hatten" blir vi tatt i mot og hørt bedre.

Skjellprøveprosjektet

Formålet for prosjektet er å fortløpende overvåke innslaget av rømt oppdrettslaks i fangstene i fiskesesongen 2019. Resultatene ble rapportert ukentlig til SalMar ASA, Miljødirektoratet, Fiskeforvalterne i Nord og Sør - Trøndelag samt elvene i ERT. Bakgrunn for prosjektet var den store rømningen til SalMar på lokaliteten Værøya i februar 2011. ERT og SalMar Farming AS inngikk et samarbeid for å avdekke om rømningen av oppdrettsfisk medførte høyere andel oppdrett i elvene gjennom fiskesesongen i 2011. Analysen av skjellprøvene viste at det var totalt 3,9 % oppdrett i de 6 elvene som var med i prosjektet under fiskesesongen i 2011. I 2012 viste analyser 0,4 % oppdrett, i 2013 1,6 % oppdrett, i 2014 1,0 % oppdrett, i 2015 0,6 % oppdrett, i 2016 0,3 % oppdrett, i 2017 0,2 % oppdrett og 0,5 % oppdrett i 2018 i de samme 6 vassdragene¹. SalMar Farming AS og ERT ønsket å videreføre prosjektet i 2019, med en utvidelse på vassdrag innerst i Trondheimsfjorden, samt 2 tilleggselver ved Åfjorden.

Torstein Rognes fra Gaula og Rune Krogdahl fra Orkla har deltatt i ressursgruppen og videre håndtert den praktiske gjennomføringen av prosjektet. Prosjektet var i utgangspunktet et ettårig prosjekt, men ble forlenget og var i sitt 9. år i 2019.

Det ble mottatt totalt 2802 skjellprøver til analyse fra Gaula, Nidelva, Orkla, Skauga, Stjørdalselva, Verdalselva, Steinkjervassdraget og Figga. 10 skjellprøver ble klassifisert som oppdrettsfisk, 2680 som villaks, 42 som utsatt smolt, 2 usikre utsatt eller rømt og 21 ble klassifisert som usikker. I tillegg ble 25 prøver analysert til

sjørret (innsendt både som antatt laks og sjørret), 7 som pukkellaks (innsendt som antatt pukkellaks) og 15 fisk ble klassifisert som ikke vurdert, da skjellkonvolutten manglet skjell.

Totalt ble 56 % av den avliva fangsten av laks i de 8 elvene ifølge børsstatistikken per 15.11.19 analysert. Innsendelse av skjellprøvene forløp etter planen, og analysert materiale for hver uke ble rapportert påfølgende onsdag som planlagt. Veterinærinstituttet mener derfor at det er analysert tilstrekkelig med skjell til at resultatene i prosjektet er representative for situasjonen i sportsfiskesesongen 2019 for vassdragene i prosjektet. Antall mottatte prøver av laks i 2019 (N =2711) var høyere enn i 2018 (N =2105) for de samme 6 vassdragene. Andel analyserte prøver fra totalt avlivet fangst var også høyere i år (56 %) enn i 2018 (41 %). Største forskjellen fra fjoråret var en høyere andel analyserte prøver i Gaula og Orkla. Gjenutsatt fisk er ikke inkludert i prøvematerialet eller i de totale fangsttallene, hvor vi kun har benyttet avlivet fangst. Metoden med å skille oppdrett fra villfisk ut fra skjellstruktur baserer seg på analyser av skjellstrukturen. Veterinærinstituttet har lang erfaring med å skille villfisk fra oppdrettsfisk ved å vurdere skjellstruktur. I forbindelse med prosjektet ble det benyttet teknikere med biologibakgrunn, som gjennomførte forarbeidet med prøveregistrering og bildetaging. Klassifiseringen av skjellprøvene ble gjennomført av biologer. Analyse av skjellprøver er en visuell metode for livshistorie og sier ingenting om fiskens genetiske opphav. Også i år har ordningen med fortløpende analyser med raske svar direkte til fisker via tekstmelding blitt positivt mottatt. Prosjektet ble finansiert av SalMar ASA. Prosjektet er viktig for å kontinuerlig overvåke innslaget av rømt oppdrett i elva, slik at vi har tid til å sette inn eventuelle tiltak før gyting.

Tiltaksrettet overvåking av villaks og rømt oppdrettslaks - Yamo

Nedgangen i bestanden av villaks og viktigheten av elvene rundt Trondheimsfjorden for lakseproduksjon, gjør det viktig å overvåke innsiget av villaks og andel rømt oppdrettslaks i sjøen og i elvene. For å sikre at ikke laksen overbeskattes er det av stor forvaltningsmessig nytte å overvåke når laksen ankommer og hvor mye villaks som kommer til kystnære områder og vandrer opp i viktige lakseelver, samt beskrive kjønns-, størrelses- og sjøalder-fordeling til den innvandrende villaksen.

Formålet med denne undersøkelsen er blant annet å beregne størrelsen på innsiget av villaks til Trondheimsfjorden, fortløpende beskrive den relative størrelsen av innsiget, og å kartlegge innslag av rømt oppdrettslaks. Andel rømt oppdrettslaks i ytre deler av fjorden gjennom sesongen vil kunne gi et tidlig varsel om hva som kan forventes av oppvandring av villaks til elvene og andelen oppdrettslaks i de viktigste elvene.

Videre vil merkingen av villaks beskrive hvor stor andel av villaksen og oppdrettslaksen fanget i ytre deler av fjorden som vandrer opp i de viktigste elvene i fjordsystemet.

Sjørretbekker - Kurs i restaurering og kultivering

I 2019 ble det gjort mye godt arbeid for sjørreten i Gaula og Verdalselva i forhold til tiltak og prosjektering, men også gjennom dialog og kunnskapsformidling. Vi tidligere fått gjort undersøkelser og kartlagt tapt produksjonsareal i bekkene i nedre deler av vassdraget. I alle elvene rundt Trondheimsfjorden er mye av produksjonsevnen tapt. Dette betyr at vi har en formidabel jobb å gjøre i årene som kommer for rette opp i dette. Det er landbruk som har hatt mest negativ påvirkning.

Vi hadde samarbeid med flere skoler og fikk gjort habitatforbedrende tiltak i både flere bekker i Gaula og Verdalselva. Vi fikk økt skjulkapasitet, bygget terskler og strømforsterkere, la ut gytegrus, plantet kantaskog og fjernet gamle beverdammer som var oppgangshindrende. Kombinasjonen med teori og feltarbeid er en suksessfaktor for slikt arbeid.

57 elever har deltatt i feltarbeid og fått praktisk erfaring og økt kunnskap. I tillegg var det ca 110 deltagere på temadagen.

Igjennom disse kursene oppnår vi 2 ting; kunnskaps-/informasjonsformidling og kultiveringstiltak som er 2 av arbeidsoppgavene vi er pålagt igjennom lakseloven.

Oppsynssamling

Oppsynet har en viktig rolle for den lokale forvaltningen både ifht å forebygge og slå ned på ulovligheter samt å være en servicefunksjon til våre fiskere. Vi synes det er viktig med et regionalt samarbeid på slike saker, da det gjør oppsynsfunksjonen mer ensartet og forutsigbar i regionen. Oppsynet er en viktig del av omdømmebyggingen og er i elva for å ivareta både lokale, regionale og nasjonale interesser og ressurser.

Våren 2018 arrangerte Ert temakveld for oppsynet i regionen. Det var et godt oppmøte (ca 40 stk) og et godt engasjement. Deltagerne var fra Gaula, Verdalselva, Orkla, Skauga, Stjørdalselva og Nidelva. Det ble hentet inn foredragsholdere både fra Miljødirektoratet, Statens Naturoppsyn og politiet. Vi bidro også selv med lokale erfaringer. Det var et klart ønske fra deltagerne om at dette måtte videreføres og gjennomføres årlig i da det fortsatt er mye oppsynspersonell som bør få denne basisopplæringen.

Vi arrangerte derfor et tilsvarende kurs 14. mai på Bårdshaug Herregård.

I år deltok 23. deltakere på kurset. Deltakere var fra Bya, Verdalselva, Levangerselva, Orkla, Gaula og Stjørdalselva. Tema på kurset var gjennomføring av og opptreden ved oppsyn, SNO sin rolle, Politiets rolle, prosedyrer ved oppfølging av saker, eksempler på saker og gjennomgang av flere case. Foredragsholdere var Torstein Rognes (Norske Lakseelver/ErT) og Odd Magne Kvålshagen (SNO).

Villaksens dag i Gaula

Villaksens dag ble arrangert på Støren i Gaula lørdag 29. juni. Arrangementet hadde som tidligere år mange aktiviteter og konkurranser for både barn og voksne med fokus på vill-laks og elv.

Av aktiviteter kan nevnes: premiefiske, konkurranser for barn, kasteinstruksjon, gratis introfiske, fluebinderdemo, grilling, demo av skjellanalyse, underholdning fra scene osv. Arrangementet fikk god pressedekning og intensjonen med Villaksens dag ble oppfylt.

Villaksenens dag i Orkla

Meldal Bondekvinne lag arrangerer hvert år Grautdag på Å. Hvert år har de fokus på et viktig tema for lokalmiljøet og i år var det laksen og laksefiske.

Derfor bidro Elvene rundt Trondheimsfjorden den 2. juni med stand og informasjon om laksen og elva. Sammen med Trond Syrstad fra LTS og Orkla Fellesforvaltning arrangerte vi en villaksens dag under grautdagen. Det var muligheter for både å delta på laksesti, prøve fiskeutstyr, se på kasteoppvisning og diskutere laksefiske.

Laksesarbeid Trøndelag

Laksesarbeid Trøndelag er et samarbeidsprosjekt mellom de tre laksenæringene i regionen; elv, sjø og havbruk. Hensikten med samarbeidet er å framskaffe og ta i bruk ny og omforent kunnskap som fundament for å styrke villakspopulasjonen og fremme ansvarlig næringsutvikling i Trøndelag.

Bakgrunn for prosjektet

Laks knyttet til både elv, sjø og havbruk er viktig for Trøndelag, og de tre laksenæringene står for en betydelig næringsaktivitet i regionen. Næringene har tidligere etablert en god og konstruktiv dialog med felles interesse hva laks angår. Og siden Trondheimsfjorden er en av verdens viktigste fjorder for atlantisk villaks, ønsket næringene å ta dialogen et skritt videre gjennom et konkret samarbeid på noen viktige områder for laksen, og for Trøndelag, som Norges kanskje viktigste lakseregion. Laksesarbeid Trøndelag (LST) er et samarbeidskonsept mellom de tre næringene sjølaksefiske, elvefiske og havbruk; representert gjennom Sør-Trøndelag Grunneigar- og Sjølaksefiskarlag (STGSL), Elvene Rundt Trondheimsfjorden (ERT), Sjømat Norge havbruk midt. Gjennom dialog og samarbeid ser de tre næringene mange muligheter for å utvikle næringene videre. Dette gjennom å søke, anvende og formidle omforent kunnskap, og gjennom å synliggjøre hverandres aktiviteter. Formålet er å bedre livsvilkårene for næringenes felles arvesølv, villaksen, og å legge til rette for fortsatt sameksistens for næringsutvikling i Trøndelag.

Målsetting

Hensikten med prosjektet er å styrke villakspopulasjonen og sikre en fortsatt næringsutvikling gjennom å framskaffe og ta i bruk ny og omforent kunnskap. Gjennom å forsterke dialogen og samarbeidet mellom de tre laksenæringene i Trøndelag vil vi utveksle og formidle kunnskap for å bedre livsvilkårene for villaksen, styrke kompetansegrunnlaget for lokal forvaltning, og fremme ansvarlig næringsutvikling. Det er samtidig et mål også at erfaringer og kunnskap som fremkommer av samarbeidsprosjektet skal brukes i hele Trøndelag, og nasjonalt, som inspirasjon og kunnskap omkring informasjonsutveksling, forvaltning, sameksistens og næringsutvikling.

Etter søknad hos Trøndelag Fylkeskommune fikk Laksesarbeid Trøndelag innvilget delfinansiering for arbeidspakke 1 - Informasjonstiltak og kunnskapsdeling. De viktigste delmålene var å videreutvikle og/eller bygge opp flere totalt 4 ulike visningskonsept. Tiltaket skal bidra til å synliggjøre og bygge opp kompetanse om de tre laksenæringene, og ved det bidra til å utvikle gjensidig forståelse og respekt for sameksistens.

Organisering

Forumet i Laksesarbeid Trøndelag har bestått av 2 representanter fra hver av de tre laksenæringene i regionen; Elvene rundt Trondheimsfjorden (Ert), Sør-Trøndelag grunneigar- og sjølaksefiskarlag (STgsl) og ArbeidsUtvalg Havbruk

(Sjømat Norge og Salmar). I prosjektet har det fra 1. mars 2018 – 15. juni 2019 vært ansatt en prosjektkoordinator i 40% stilling som har administrert de praktiske detaljene. Til sammen har forumet bestått av 7 personer.

Studietur Skottland

Laksesamarbeidet Trøndelag vedtok å gjennomføre en studietur til Skottland, 8.-11. april 2019. Siden Skottland har hatt en nedgang i fangst av laks i elv de siste årene, så ville det være nyttig å få kunnskap om hvordan lakseforvaltningene i Skottland håndterer utfordringene, hvilken effekt dette har næringsmessig, og hva lakseforvaltningen i Skottland tenker årsakssammenhengen er. Det ville også være interessant for Laksesamarbeidet å få høre noe om hvordan de jobber med kunnskapsgrunnlaget, og om hvordan dialogen mellom næringene er. Til sammen deltok 14 deltakere, representert fra de 3 næringene/organisasjonene, samt Anders Lamberg fra Skandinavisk Naturovervåking som ble engasjert som fagkoordinator for turen. På første dag besøkte vi representanter fra elva River Deveron. Richie Miller, direktør hos The Deveron, Bogie & Isla Rivers Charitable Trust & River Deveron District Salmon Fishery Board, informerte noe om hvordan de forvalter laksefisket, om hvilke utfordringer de har og hvordan de løser dette. Vi vandret også langs elven til et fiskevald/hytte, og fikk også omvisning på nærliggende gods, The House of Avochie, som tilbyr overnatting til fiskere. På dag 2 møtte gruppen en representant fra elva River Spey. Brian Shaw, biolog ved Spey Fishery Board, ga innføring i hvordan de jobber på organisasjonsnivå, hvordan fisket har vært de siste årene og hvilke utfordringer de har, både rundt laks og økonomi. Vi besøkte også et fiskevald med fiskehytte for å se et konkret tiltak i forbedringsvilkår for laksen, samt informasjon om hvordan laksefisket er tilrettelagt for laksefiskeren. Gruppen besøkte på ettermiddagen et av de største destilleriene i distriktet, Glenfarclas Distillery, hvor vi ble kjent med historien og dens næringsmessige viktighet for området. På dag 3 møtte gruppen representanter ved elvebredden av elva River Dee, Bas Buddendorf og Pamela Esson, begge biologer fra The River Dee. Her fikk vi bl.a se utførelse og informasjon om smolt-fangst, høre om konkrete tiltak, samt forskning og resultater rundt bl.a smoltutvandring og utfordringer knyttet til dette. Vi så også på en konkret utgave av smolt-telling og informasjon om dette. På ettermiddagen besøkte gruppen Balmoral Castle og Royal Lochnagar Distillery, beliggende øverst i elva River Dee.

Bli kjent – tur i elvene: En rundreise i Orkla og Gaula

Styrene i de 3 organisasjonene ble invitert og i alt 13 deltakere ble påmeldt. Dessverre ble det 2 frafall på grunn av sykdom og 1 på grunn av leirras(!). Vi startet turen med kaffe og vafler på Bårdshaug Herregård.

Rune Krøgdahl (Orkla Fellesforvaltning) tok rollen som guide på bussen opp det vakre Orkladalsfjøret. Han informerte generelt om Orkla og forvaltning, samt om hvilke utfordringer man har med havn, travbaneutbygging, utbygging av kyllingslakteri ol. Vi kjørte langs noen bekker hvor det var gjort ulike tiltak i før vi stoppet ved Leirbekken. Her var en kollapset kulvert blitt byttet ut med en bru. Det ble orientert om prosessen i forkant, gjennomføringen av tiltaket og hva etterundersøkelsene viser.

Turen gikk så videre til Bjørsetdammen, hvor mye av overvåkingen i Orkla blir gjennomført. Her ble det orientert om laksetelleren og drivtelling, samt litt om effekten av reguleringene.

Lunsj ble tatt på Aunan Lodge. Etter lunsjen holdt eier Vegard Heggem et foredrag om driften ved Aunan og hvor viktig hver en fisk kan være.

Ved Berkåk tok Torstein Rognes(Gaula fiskeforvaltning) over rollen som guide. Han informerte om blant annet hvilke utfordringer det innebærer å ha jernbane og E6 langs store deler av vassdraget. Den store E6 utbygginga medfører flere steder fysiske inngrep i Gaula og sidebekker, samt mange kryssinger med ulike kulverter. Mellom Rognes og Støren var vi innom Rokstadmoen Lodge, hvor både utleier og grunneier orienterte om driften og hvilke utfordringer de møter. Vi hadde siste stopp ved Ratbekken i Melhus, hvor E6-utbyggingen er ekstra synlig. Her er bekker blitt lagt om, kunstige bekkeløp bygd og ulike kulverter lagt ned. Dag 2 hadde Vemund Gjertsen fra Skandinavisk Overvåking et foredrag om de ulike anadrome laksetyper vi har og den omfattende overvåkingen som gjennomføres årlig.

Organisasjonen og Administrasjonen

Nye vedtekter

Det ble på ekstra ordinært årsmøte 22.08.19 vedtatt noen endringer i vedtektene fra 2018. Det var et par punkt fra vedtektsendringen som måtte presiseres nærmere, samt at det ble innført punkt om ekskludering og utmeldelse av elver.

Administrasjonen / sekretariatet

Administrasjonen har over de siste årene opplevd ett etterhvert svært vanskelig samarbeidsklima med Stjørdalselvas representant i styret. Da gjentatte forsøk på å bedre samarbeidet og kommunikasjonen ikke ga noen bedring valgte Rognes og Krogdahl i juli å si opp sitt engasjement i ErT med virkning fra og med 1/1-2020. De så det som umulig å fortsette så lenge Stjørdalselva valgte å stille med samme representant i styret.

Færre medlemselver etter 2019

Årsmøtet vedtok å ekskludere Stjørdalselva fra ErT fra og med 2020. Årsmøtet presiserte at ErT arbeider for hele Trondheimsfjordområdet uavhengig av hvilke elver som er medlemmer jf. vedtektene. Alle vassdrag i Trondheimsfjorden kan søke om medlemskap i samarbeidsorganisasjonen.

Skauga ble utmeldt av Skauga elveierlag fra og med 2020.

Status pr 1/1-2020 er at Elvene rundt Trondheimsfjorden består av medlemselvene Gaula, Orkla og Verdalselva.

Trondheimsfjorden -20

(Sign)
Helge Klungland

(Sign)
John Olav Olderen

(Sign)
Siri Stav